

Om Samarbejdet mellem Flaaden og Armeen 1849.

Foredrag ved

Kaptajnløjtnant Th. Bjerre.

Søløjtnantselskabet, Tirsdag den 28 Februar 1939.

Treaarskrigen herhjemme 1848 - 50 giver med Henblik paa de forefaldende Krigsoperationer det klareste Billede af Nødvendigheden af et nøje Samarbejde mellem Hær og Flaade, naar Fjenden staar i Landet. De afgørende Kampe blev udkæmpet i Land, men havde Flaaden den Gang ikke haft det fulde Herredømme i vore Farvande, saa ^{man} det kunde afse Størsteparten af ~~den~~ Fartøjerne til denne Kooperation med Armeen, ja, saa var Resultatet blevet ganske anderledes.

Er det nu Umagen værd at fordybe sig en god Times Tid i disse Begivenheder, der forefaldt for saa lang Tid tilbage?

Ja, absolut, de Begivenheder har Bud til os den Dag i Dag; ved et eventuelt Angreb er de taktiske og strategiske Linier de samme som den Gang, selv om Krigsførelsens Midler er blevet væsentligt forbedret. Havde man efter Trearskrigen studeret de enkelte Faser nøjere, baade politisk og militært, saa havde alt set ganske anderledes ^{ud} i 64; alligevel - og hvor sørgeligt - saa ses det dog med al Klarhed, at vi den Dag i Dag, hvor yderligere ^{den} Verdenskrig og Septemberkrise har rystet Danmark, ikke har evnet at lære af de skæbnesvangre Fejl, vore Olde- og Bedsteforældre gjorde ved at negligere Forsvaret; ^{og dets Organisation} det gik trods alt saa nogenlunde under ^{vore sidste} de to Krige, men næste Gang?

Begivenhederne i 49 belyser bedst de Forhold, hvorunder ^{og det danske Søværn} Marinen arbejdede som Flankesikring for Armeen, og bidrog sit til ^{ikke mindst ved de udmærkede ledede transport} den endelige Sejr, selv om der fra Ledelsens Side var begaaet saa mange Fejltagelser, at disse Begivenheder kan tjene som et klassisk Eksempel paa, hvordan en Organisation af Forsvaret skal være, og hvordan det ikke skal være. Den for har jeg valgt Krigsbegivenhederne i 49 til nærmere Gennemgang, og for at komme tilbage hertil maa vi lige kaste Blikket tilbage paa Aarene før 48 med de store Frihedsbevægelser i Europa, der ogsaa naaede at fange hos os.

De Nationalliberale havde kæmpet for en fri Forfatning for Sønderjylland og Landet, med selvstændig ^{Forfatning} for Holsten med et Danmark til Ejderen; thi Oprørsbevægelsen havde alt længe føret i Hertugdømmerne, hvor den danske Regering allerede i 1834 havde tilladt en fælleslokal Regering for begge Hertugdømmerne med Sæde i Gottorp. Efter Oprørene rundt i Europa i Marts Maaned og efter Kristian den Ottendes Død fik Frihedens Ideer ny Vind i Sejlene og Marts Ministeriet blev dannet med Konges ^{den nye} Løfte om en fri Forfatning;

og samtidig mødte en Deputation af Slesvig-Holstenere med et Forlangende om Indlemmelse af Slesvig (Sønderjylland) med Holsten som en selvstændig Stat. Hele Danmark med Kongen og Folket gik imod dette Ønske, og Oprøret brød ud, dels ved falske Rygter lykkedes det Slesvig-Holstenerne at faa Tropperne der samt adskillige Officerer til at svigte deres Faneed mod den danske Konge, og hele Danmark gjorde sig klar til at kæmpe mod de fordømte Wylere, og ved tusindvis af Gaver og ved Oprettelsen af frivillige ^{Korps} viste det danske Folk, at de alle vilde kæmpe for Danmarks moralske Ret; hidtil var Soldaterne blevet udskrevet blandt Bønder alene, men fra nu af kæmpede Borgere, Studenter og Folk af alle Klasser Side om Side med Bonden. Forøvrigt blev den almindelige Værnepligt indført ved Lovem i 49 (dog med Stillingstilladelse).

De strategiske Forhold var de samme under begge Krigsaarene, og Krigsplanerne gik i det store og Hele ud paa at rette et Fremstød gennem Sundet ^{Ved} mod de Slesvig-holstenske og tyske Tropper med Marinens Støtte i Flankerne; blev Overmagten for stor, skulde Armeen trækkes tilbage til Flankestillinger ved Als og ved Kolding-Fredericia, hvorfra de fjendtlige Troppers Forbindelseslinier skulde afbrydes, og Dele af den fjendtlige Styrke isoleres.

Marinen etablerede Handelsblokade af de slesvig-holstenske Havne, og senere af det tyske Forbunds Havne; som Modtræk besatte Tyskerne Jylland og udskrev Skatter til Opvejelse af den Skade, vore blokerende Skibe forvoldte Tysklands Handel.

Begivenhederne i 48 skal kort skitseres ; den 9/4 udkæmpedes den sejrige Kamp ved Bov, hvor Marinens Fartøjer i Flensborg Fjord beskød den vigende slesvig-holstenske højre Fløj, og hvor til sidst vore Landgangskompagnier blev sat i Land og optog Forfølgelsen af den slagne Fjende. Efter Slaget ved Slesvig mellem den 23' og 24' April, hvor de tyske Forbundstropper var med, trak vore Tropper sig tilbage til Als medens Wrangel rykkede op i Jylland og besatte Fredericia, der forøvrigt den 9' Maj blev bombarderet af Kommandørkapitajn Sten Bille fra Hekla og Kanonbaadene. Paa Ruslands Protest gik Wrangel imidlertid tilbage over Nørrejyllands Grænse (Kongeaen) den 25' Maj, og efter ^{at} der fra Flankestillingen Als var foretaget en Del heldige Fremstød fra Dybbøl mod de derværende slesvig-holstenske Tropper med Assistance af Marinen, kom Vaabenstillstanden dels paa Grund af Intervention fra Stormagternes Side og dels paa Grund af indre Splid i de tyske Forbundsstater, og efter at vi havde udstrakt vor Blokade til de tyske Havne. Vaabenstillstanden blev sluttet i Malmø den 26' August 1848. Flaaden blev først aftaklet i November Maaned, for at man med eventuel Trusel med Blokade kunde fremskynde Preussen og Tyskland til at efterkomme de nærmere Overenskomster, der var fastsat i Vaabenstillandskonventionerne. Disse indeholdt følgende Bestemmelser 1) Vaabenstillstanden skulde vare i 7 Maaneder med en Maanedes Opsigelse for begge Parter 2) Hærene kunde indtage de samme Stillinger ved dens

Ophør som ved dens Indgaaelse, Kystbatterierne skulde desarmeres og Kanonerne føres til Rendsborg; endvidere skulde den tyske Hær rømme Hertugdømmerne, dog kunde Forbundet efterlade 2000 Mand til Bevogtning af Hospitaler og Depoter, medens Danmark kunde beholde et tilsvarende Antal paa Als. Tjenstgørende Slesvigere i Hertugdømmerne skulde samles i særskilte Korps rundt om i Slesvig, og i Holsten skulde den militære Styrke bestaa af det nærværende Antal regulære holstenske Tropper under Befaling af en tysk Forbundsgeneral, udnævnt af den preussiske Konge; det blev General Bonin, der hurtigt havde afløst Prinsen af Nør. 3) En fælles Regering for Slesvig og Holsten skulde indsættes af Danmark og Preusse i Forening og skulde hver sende en Kommissær for at overvaage Konventionernes Udførelse, og begge Parter anholdt om Storbritanniens Garanti med Hensyn til Vaabenstilstandens nøjagtige Opfyldelse. Til Fyen overskibedes et Kontingent af svenske og norske Tropper, som yderligere Garanti for Vaabenstilstanden.

Udviklingen i Slesvig var under Fællesregeringens Ledelse alt andet end gunstig; den støttede aabenlyst Oprørerne; holstenske Tropper fordeltes rundt om i Slesvig, og der blev udskrevet Skatter Herunder kom det ofte til Sammenstød mellem Befolkningen og holstenske Jægere og Dragoner bl. a. ved Brønæs, hvor 3 Bønder dræbtes og adskillige saaredes. Endvidere udskreves Tropper til den slesvig-holstenske Tjeneste, og Flagning med Dannebrog blev forbudt

I London fortsattes Fredsunderhandlingerne under Lord Palmerstons Forsæde, og man haabede, de vilde føre til en fredelig Løsning af Spørgsmaalet. Et Mæglingsforslag blev ^{henset} fra engelsk Side, hvori der blev foreslaaet at dele Sønderjylland, men herom vilde Kongen, der havde hele Folket bag sig, ikke høre Tale, og vi opsagde Vaabenstilstanden den 26 Februar; paa Grund af videreførelse Forhandlinger blev Aabningen af Krigen imidlertid udsat til 3 April.

Forbundstropperne og Insurgenterne under General Bonins Kommando ^{overskred} ~~overskred~~ imidlertid ~~gentagne Gange~~ den ved Vaabenstilstanden fastsatte Demarcationslinie og udsatte Kystvagtposter paa Dybbøl Banke, hvorfor vi med Englands Billigelse forstærkede vore Tropestyrker paa Als, ^{da den gik Rygte om ff. Overrunsering} i Sønderborg var der stationeret Orlogsbriggen "Mercurius" samt ~~og~~ ^{med de nu begyndte Forberedelser til} Dampskibene "Gejser" "Skirner"; ~~og~~ til yderligere Assistance ^{af 61 Sømand} sendtes den 6 Februar Dampskibet "Hekla" Chef Kaptajn ~~Aslund~~ ^{Aslund}, ~~og~~ ^{og} overtog Kommandoen over Søstridskræfterne ved Als. Fra "Mercurius" blev forøvrigt de første afgivet ^{Skud} mod Fjenden i dette Krigsjaar, idet nogle slesvig-holstenske Jægere ca. 100 Mand den 19 Februar forsøgte at ødelægge Brohovedets Afspærringsbomme samt Palisader; den civilklædte Opsynsmand blev taget til Fange. Mercurius's Chef Kaptajn Raffenberg sendte Søløjtnant Proesilius i Land for afæske Insurgenterne en Forklaring, da de ikke havde trukket sig tilbage ved Mercurius's Varselsskud; han blev imidlertid modtaget med Geværild, og først da

*Se Side 3
Kammeren med*

Flankekorpsset sendte en loo Mand til Assistance blev Slesvig-Holstenerne jaget tilbage. I Løbet af Marts Maaned blev vor Flaade udrustet, og ved Krigens Begyndelse var der ialt udrustet 1 Linieskib, 6 Fregatter, 4 Korvetter, 8 Brigger (Barkskibe), 11 Dampskibe og 21 Kanonbaade og Joller. (fordelt i 3 Divisioner.)

Endelig var Søtransportvæsenet organiseret i Løbet af Vinteren for at kunne fremskaffe det nødvendige Transportmateriel under Ledelse af Kommandørkaptajn Fisker; ^{og som handle underlagt Generalkommandoen, lige som i Aug. 18} det havde vist sig i det foregaaende Krigsaar, at det kneb med passende Fartøjer, hvorfor Krigsministeriet den 16 November havde anmodet Marineministeriet om at fremskaffe et passende Antal lette Transportfartøjer egnede til hurtig Indskibning og Transport af Tropper med Tilfø^{else}jning om, at de til Transport ~~ixx~~ indrettede Kanonbaade i 48 syntes at have været velegnede i saa Henseende, og allerede i Marts Maaned blev 10 saadanne Transportbaade indrettet og afsendt til Assens plus 2 andre fra Fredericia, hvor den daværende Generalkommando havde ladet anstille en Del ^{Ferdy} med dem med Hensyn til Ind- og Udskebning af Artilleri og Infanteri. Desuden rekvireredes et passende Antal private Skibe og Fartøjer til Brug paa de Steder, hvor det blev anset for nødvendigt af Hensyn til Transporterne, og uden om Marinen lejede Krigsministeriet i England Dampskibene "Mercator" og "Glenalby", samt herhjemme Dampskibene "Ophelia" og "Odin".

For at forhindre Tropperne i at vade i Land var der konfereret mellem Marine og Armé om at medføre et Par lette Tømmerflaader eller bevægelige Flydebroer til Brug ved Landsætning af Infanteri paa Kysterne, men Spørgsmaalet bortfaldt, da de ikke vilde svare til Øjemeddet; derimod anbefalede Marinen at benytte de Landgangsbrædder, som forefandtes ved Fartøjerne; I Tilfælde af Landgang paa en Kyst, der var besat af Fjenden, blev der under Transportvæsenets oprettet et særligt Landgangsbrotrain til Varetagelsen af Landgangens Sikring, men der blev ~~som sagt~~ ikke Brug for det i denne Anvendelse.

Kaptajn Tegner, der ogsaa havde Kommandoen Aaret i Forvejen, fik nu Kommandoen over hele Transportflaaden og Regnskabet dermed, og var af praktiske Grunde direkte underlagt Overkommandoen; Desuden var han ogsaa underlagt Eskadrechefen paa Østkysten af Hertugdømmerne, der havde Instruks til at yde Kaptajn Tegner enhver Bistand, han maatte ønske, og kun paa dette Punkt skulde staa under Eskadrechefen; derimod stod de Skibschefen, der blev anvendt i Transporten ^{saa langt} ~~i den Tid~~ under Kaptajn Tegnens Kommando; Det var altsaa saaledes kun en Formsag, at Tegner var underlagt Kommandør Garde (Eskadrechefen). I Løbet af Vinteren havde Kommandørkaptajn Fisker klargjort Overfartsstederne ved Randers Fjord samt i Limfjorden i Tilfælde af Armeens eventuelle Retræte gennem Jylland, og ~~var da underlagt nørrejydske Generalkommando.~~

I sidste Halvdel af April ved Fjendens forventede Indrykning

i Nørrejylland klargjorde han under Medvirkning af Marinekaptajner-

Notis
x Aaret for var selv den kommanderende General underlagt den stedlige Generalkommando, hvorefter der fandtes i Jylland
1 paa Als og en i Fredericia, men det var en virkelig Ordning og gav Anledning til mang. Røringer, hvorfor det
ogsaa blev foreslået i 49 om at Overkommandoen skulle direkte underlægges

ne Kjerulf og Bluhme samt Ingeniørløjtnant Købke Evakuerøngen af Armeens Depoter i Horsens, Aarhus, Randers og Aalborg.

Til Brug ved eventuel Overgang og Indskibning var samtlige Kaager (Fladbundede Pramme) og anvendelige Fartøjer fra de østjydske Fjorde blevet inddrevet og samlet ved de førnævnte Overfærdssteder samt ved Aabyhøj. ^{For Sødragsflaade, Vedkommande og Banerne samlet; Sødrags} Overførelserne af Tropperne til Als og til Fredericia foregik under Kaptajn Tegnens Ledelse i Slutningen af Marts Maaned, og hvorunder Marinens Dampskibe assisterede, (hvorefter Transportskibene blev inddelt i to Divisioner, hver beregnet til at indtage ca. 5000 Mand + 250 Heste inc. Train og Baggage. Med alle til Raadighed staaende Midler kunde den samlede ^{og de hunde} Transportflaade overføre 12 - 14000 Mand; (efter Krigens Begyndelse blev første Division henlagt i Hørup Havn og anden Division i Assens og Faaborg.)

Transportskibene bestod af lejede Skonnerter og Jagter (og kunde tage hver afhængig af Størrelsen fra 80 indtil 430 Mand eller, for de til hver ~~200~~ 200 Mand, to Vogne + 50 til 80 Mand; det oprindelige Antal var 70, men efter Hjemsendelsen medio April, da som vi senere skal høre et større samlet Landgangsforetagende var opgivet har Antallet kun været ca. 45.) Skibene blev nævnt ved

Nummer og førtes af deres Ejer; hver Division var inddelt i 3 Delinger, der førtes af en Maanedsløjtnant og havde een Regnskabsfører.

(Transportchalupperne og Transportkanonchalupperne (Søtransportvæsenet) kunde tage ca. 220 Mand eller 40 Heste + 20 Mand, og i Stedet for ~~Hestene~~ ^{Transport} kunde tages 3 Kanoner og 18 Heste (1 Bateria); Antallet af Chalupper var 18, og til hver tre Chalupper var tilkommanderet 1 Underofficer og Regnskabsfører og i hver Baad 4 Matroser, hvoraf i det mindste een helbefaren; til hver tredie forefandtes en lille Jolle til 10 Aarer.

(Af Sejlbaade og mindre Fartøjer forefandtes ca. 15, de kunde rumme fra 35 til 40 Mand og førtes ligeledes af deres Ejer. Hele det til Transportflaaden lejede Personal fik Kostpenge og Fartøjernes Beholdninger kompletteredes.)

Ethvert Skib eller Fartøj, der blev taget til Transport havde fra Toppen vajende en rød Stander; Skonnerten "De seks Søskende" var Kommandojagt for Kaptajn Tegner. Flagføringen var som i Marinens Skibe og et særligt Signalsystem og Evolutionsregler var udarbejdede til Transportflaaden; i de fleste af de lejede Dampskibe medfulgte kendte Mænd; ogsaa i Marinens; Dampskibene rummede fra ca. 100 Mand indtil 700 Mand, et enkelt kunde tage indtil ~~1000~~ 1000, og i godt Vejr kunde de større Skibe paaregnes gennemsnitligt at have to Skibe + to Transportchalupper paa Slab.

I det første Krigsaar havde Oprørerne ingen Krigsfartøjer ud-
over Skonnerten "Elben", som de ved Krigens Begyndelse havde taget
fra Danmark, da den laa paa sin Station ved Altona, men Hertugdøm-
merne havde allerede under den provisoriske Regering indset, paa
Basis af den Støtte vor Flaade ydede os, at det var ønskeligt at
tilvejebringe et Søforsvar ikke alene til Dækning af Kysterne, men
ogsaa for at tvinge den danske Marine til at sætte større Styrker
ind ved Blokadetjenesten. Ved frivilligt Bidrag var ^{det} vlykkedes at
skabe Midler til Bygning af Kanonbaade; ~~under~~ ^{ved} Krigens Begyndelse
havde de ialt 10 Kanonbaade + tre Dampskibe fordelt henholdsvis i
Kiel og i Ejderen af Hensyn til Operationerne paa Vesterhavskysten,
hvor paa vor Side Kommandørkaptajn Elbrecht havde Kommandoen over
en mindre Styrke. ^{til Sikring af Havens høje Flank} Den tidligere danske Søofficer Kaptajnløjtnant
Donner, der havde svigtet sin Faneed ledede den slesvig-holsten-
ske Marine. Desuden raadede den preussiske Marine i Østersøen over
1 Korvet + 2 Dampskibe samt en ^{del} 30 Kanonchalupper; (Ved Krigens var
dog kun en Del af Kanonbaadene færdigudrustede.) Paa Weser og El-
ben havde Forbundsmarinen desuden nogle Dampskibe og en 20 Stk. Ka-
nonbaade, (med hvilke vor Eskadre i Nordsøen den 4 Juni og 27 Juni
havde haft et Par uafgjorte Engagementer, Valkyrien ~~blev~~ ^{maatte} saaledes
den 4 Juni søge Ly under Helgoland, engelsk Søterritorium, da den
blev truet af tre af disse Dampskibe (samme Taktik, som Tyskerne
anvendte i 64).)

Til Sikring af Havne og Indløb havde Insurgenterne allerede i
første ^{Krigsaar} ~~adskillige~~ ^{færdige} obligatoriske Anlæg, der i Løbet af Vaabenstil-
standen og i Modstrid med Overenskomsten var blevet udvidede og
forstærkede; saaledes forefandtes der adskillige Værker i Kieler-
fjord paa ialt 36 Kanoner, endvidere var Flensborg og Eckernførde
beskyttet ved Kystbatterier, samt Indsejlingen til Egernsund (paa
5 Stk. 12 pundige Kanoner) Som før omtalt vilde Fjendtlighederne
blive aabnet den 3 April, hvor Blokade skulde iværksættes af de ~~sle~~
slesvig-holstenske Havne og Armeen begynde sin Indmarch i Sønder-
jylland.

Af vore Tropper var nu paa Als samlet Hovedstyrken paa 31000
Mand (~~Plankeropsat~~) under Kommando af General von Bülow; ved den
nørrejydske Grænser ^{stod 7000 Mand} under General Olav Ryes Kommando; Overkommandoen
var betroet General Krogh, og Stabschefen var den samme som Aaret
forud, nemlig Oberstløjtnant Læssøe, der paa den Tid var Hærens mest
ansete og dygtigste Officer. Ved Overkommandoen var Kaptajnløjtnant
Muxoll tilkommanderet som Raadgiver i Sømilitære Anliggender; Krigs-
minister var General Hansen, der efter Tschernings Ønske Aaret i
Forvejen havde grebet ind i den daværende Overgenerals, General
Hedemanns ~~Dispositioner~~ Dispositioner med det Resultat, at denne følte sig for-
urettet og forlangte sin Afsked, ^{men Kongen nægtede!}

Da Uoverensstemmelser mellem Krigsminister og Overgeneral og
saa indtraf dette Krigsaar skal det anføres, at det jo var den før-
ste Krig vi førte, hvor Kongen havde givet Afgald paa at betrag-
^{de ved Ordre af 23/3-49 overby Kommandoen over " hele den aktive Hær og over Befæstningerne}
^{og Batterierne i Jylland, paa Als og paa Sjælland samt over de paa samme Steder for}
^{Hærens enkelte Regimenter "}

tes som Hærens øverste Feltherne, en Rolle, som baade Tscherning og Hansen nu mente maatte tilkomme dem; det havde været under Diskussion i Ministeriet, dog ikke for Marinens Vedkommende, at Folkets Raad maatte billige Armeens Operationer paa samme Maade som forhen Kongen, men i Instrukserne saavel til General Hedemann som til General Krogh var der overhovedet ikke omtalt noget herom, og Overgeneralerne mente med fuld Rette, at de alene indestod for Hærens Operationer saavel overfor Regeringen som overfor Kongen.

Hertil kommer desuden det sørgelige, at General Hansen og Oberstløjtnant Læssøe gensidigt ikke kunde fordrage hinanden, og førstnævntes Jalousi har nok saa meget været den drivende Fjeder under de senere Forviklinger. *It was proved an easy fact that Hansen in fact was an organizer, and Læssøe-Hellberg's Nationalism's hand.*

Fjendens Opstilling af Tropper maa vi ogsaa kaste et Øje paa forinden vi gaar over til at omtale Krigens Begyndelse; Insurgenterne havde straks ved Aarets Begyndelse spredt deres Hær over Slesvig og belagt alle Byerne i Sønderjylland, og den Øverstkommanderende General Bonin havde opslaaet sit Hovedkvarter i Slesvig indtil den 20de Marts, hvor det blev forlagt til Flensborg.

I Slutningen af Marts blev Kommandoen over den samlede tyske Hær overtaget af General Pritzwitz med Stabschef Generalmajor Hahn, og Styrkerne var fordelt saaledes, Rigstropperne ca. 47000 Mand stod med Hovedkvarter i Flensborg med 3. Division sønden for paa March nord over. Insurgenterne (5te Division) stod Nord for Flensborg med 10000 Mand og 5000 Mand i Haderslev (ialt 6000 M).

Allerede den 16de Marts havde vore Skibe indtaget deres Blokadeposter ud for Kiel, Neustadterbugt og Femern Sund, Eckernförde Slien, Holnæs, Aabenraa, Haderslev og Aarøsund plus Skibe i Alsund; denne Eskadre blev benævnt: "Eskadren paa Østkysten af Her-tugdømmerne" og talte 1 Linieskib, 3 Fregatter, 2 Brigger, 2 Kor-vetter og 3 mindre Skonnerter og Kuttere samt + 8 Dampskibe. Eskad-rechefen var Kommandør K. G. Garde, der havde hejst sin Stander paa Dampskibet "~~SKIRNER~~" "Skirner". Aaret før havde Kommandørkaptajn F. A. Palludan været Eskadrechef, men der blev anket over, at Ope-rationerne fra Marinens Side var foretaget med ringe Energi og Offensiv Aand; (de politiske Ordre gik ud paa at temporisere og at man endelig ikke maatte anstøde Stormagterne ved for voldsom Krigsførelse, dog kunde der ^{have} været ^{meget} bedre fra Marinens Side, og det var ~~det~~ ogsaa en af Grundene til at Kommandoen var blevet overgivet til Kommandør Garde:) Kommandomæssigt saa man altsaa det Sarsyn, at ingen af ^{de} Admiralerne fik Kommando, ~~men~~ den yngste var 66 ~~X~~ Aar og den ældste 90, og Marineministeren Kommandør Zarthmann, der forøvrigt var yngre end Kommandør Garde havde med Kongen og Admiralitetets Sanktion udvirket, at Eskadrecheferne blev ~~valgt~~ blandt de yngre Kommandører.

I Eskadrechefens Instruks hed det til Slut: "Da deres Komman-do er bestemt til at co-operere med Armeen, saa har De at anse Dem som staaende ^{under} af den højstkommanderende General, og er man overtudet

om, at De under alle Omstændigheder vil med Deres Kommando yde ham og Armeen den allerkræftigste Bistand."

Mærkeligt nok var der overhovedet fra Krigsministeriets Side ikke meddelt noget til Overkommandoen ^{og General Krogh} om denne Ordre til Kommandør Garde; men naar vi nu senere skal se, at Krigsministeriets Ordre til Aabning af Felttoget ej heller var meddelt ^{Kommandoen} Overgeneralen før Krigsministeren personlig den 29de Marts indfandt sig i Armeens Hovedkvarter i Assens, hvor han overbragte ^{General Krogh} en aldeles uholdbar ^{som vi senere skal se} Plan i Form af ^{en} Afskrift af Marineministerens Ordre til Eskadrechefen, *maa man yderligere forbauses.*

Denne Ordre om Underlæggelsen har været Marineministerens alene, han havde jo lige udarbejdet den nye Instruks for Tjenesten i Flaadens Skibe af 12de Februar 1849, der nu skulde afløse de gamle Søkrigsartikler, hvorefter Kongen jo var øverste Feltherre til Lands som til Vands, og hvorfor der nu maatte komme følgende ny Bestemmelse: Er han underlagt en kommanderende Officer af Hæren, en Guvernør eller lignende Myndighed i Land, da skal han udføre, hvad der befales ham, og derved anvende al sin Sømandskundskab og Konduite. Formener han, at et Foretagende bør udføres med den ham underlagte Styrke, da skal han begære Samtykke dertil (som Garde gjorde ved den paatankte Femernekspedition), hvis ikke Omstændighederne byde ham at handle paa egen Haand og paa eget Ansvar. Saavel som hvad han med eller uden Ordre foretager, som om hvad der ellers af Vigtighed forefalder, indberetter han foruden til Marineministeriet tillige til den ~~kommanderende~~ kommanderende Officer eller vedkommende Myndighed. Først i 1850 paa Basis af Eckernförde kom følgende Bestemmelse til: Dersom han fra Sømandskabs Side skulde finde nogen væsentlig Hindring for Udførelsen af en Ordre fra den Officer eller Myndighed i Land, hvem han er underlagt, da skal han gøre opmærksom herpaa og om fornødent skriftligt fremsætte sine Grunde, men fordres desuagtet den givne Befaling udført, skal han handle efter bedste Skjøn for saa vidt muligt at udføre denne. Krigsministeren havde faaet Meddelelse herom, og ikke ladet det gaa videre, men den har ikke spillet nogen som helst Rolle for Operationerne, før Krigsministeren kom i Tanker derom, da han kunde bruge den, ~~til at~~ til at faa Læssøe smidt paa Porten. Aaret i Forvejen var Overgeneral og Eskadrechefen sideordnet, og Krogh regnede med, at Bestemmelsen herfor i Ordren til Hedemann af 26/3-48, der var den eneste Instruks om de henhørende Tjenesteforhold, der nogensinde under Krigen var udgaaet fra Krigsministeriet ^{stadschefen og heri} var det bestemt, at Flo-tillen (Eskadren) ikke staar under Korpskommandøren for det norske Armekorps (Overgeneralens) Befaling, og at dens Kommandør skal søge at samvirke med Korpsset baade med og uden Opfordring af samme.

Krogh skriver videre herom, at Eskadrechefen ikke stod under den kommanderende General; han kunde lige saa lidt modtage en Befaling af Generalen, som denne kunde anse sig Berettiget til at give nogen til Eskadrechefen, I Instruksen til Kommandør Garde anmodes han da ogsaa om at foretage Rekognosceringer og Ekspeditioner, og senere "det var ønskeligt, om Marinen søgte at sætte sig i Besiddelse af....".

den megen side under Kriget er udgaaet fra Krigsministeriet, er det
bestemt, at ^(Eskadren) Skibet ikke staaer under Kongeskibkommanderens (Virgaversten) ^{for det mindre jyske Kommandoens}
: Befaling, men at dens Kommandør skal søge at samvirke med
Kongens bander med og uden Opfordring fra samme.
Kong skrev ^{under} henni, at Eskadrechefen ikke stod under den

de altid i sine Meddelelser til Krogh og i hans udtalt sig om Eskadrechefen, som en af Krigsministeren uafhængig og Overgeneralen sideordnet Autoritet.

"I den General Krogh meddelte Afskrift af Marinens Instruks til Kommandør Garde findes intet Ord, som tyder paa en Forandring i det hidtil stedfundne Forhold, hvorimod der meget mere stedse tales om Aftale og Raadslagning med den kommanderende General".

Kommandør Garde ansaa sig selv - rent militært set - for ~~at~~ staaende under Overkommandoen, men i det praktiske Samarbejde var det kun et Høflighedsspørgsmaal, thi han var altid selv indkaldt til Overkommandoens Behandlinger af større Maritime Foretagender, der saaledes først blev sanktioneret af ham, forinden den nærmere Udarbejdelse, og han traadte jo kraftigt op mod Krigsministerens hemmelige Instruks, og bevirkede sit til at faa dem omstødt.

~~Kf. At Krigsministeren havde indfundet sig ved Hovedkvarteret og senere fulgte det der forøvrigt nu blev forelagt til Sønderborg~~ ^{den 2/4} skyldtes, som han selv indberettede til H. M. Kongen, at han maatte lede den politiske Side af Foretagenderne, samt for ikke at forsinke de militære Operationer ved først at forelægge dem for Ministeriet i København; derimod i sin Instruks til Generalmajor Krogh overdrog han denne det fulde og hele Ansvar for Armeens Operationer og omtalte ikke overfor denne, at han vilde gribe ind paa noget Punkt, før altsaa hans Handlemaade kraftigt viste det.

De eneste Planer om Krigens Aabning, som Overkommandoens vidste Besked med, var, Stabschefen Oberstløjtnant Lassøes fortrinlige Plan udarbejdet i de mindste Detailler, ^{under hans (Lassøes) Generalkommando i Fredericia} hvorefter Hovedstyrken paa Als skulde rykke frem og besætte Sundeved indtil Graasten, hvorfra Forpostlinien lagdes mod Nord; Dybbøl Banke samt Sandbjerg skulde befæstes saaledes, at denne angribende Flankestilling ~~skulde~~ kunde bevares selv mod en afgjort overlegen Fjende; Marinen skulde understøtte Hæren ved Diversioner imod Eckernförde, Kiel og ~~Søndermunde~~ ^{Wl} for at holde en Del af Fjendens Styrker Syd for Flensborg; endelig skulde den beholde Aabenraa i vor Magt.

Et mindre Korps paa et Par Tusind Mand skulde rykke frem mod Haderslev fra den nørrejydske Grænse og sende Strejfekorps mod Aabenraa og Løgum Kloster, naar Hovedstyrken havde besat Sundeved og Marinen Aabenraa.

Med Krigsministeren var af en ganske anden Opfattelse, om det nu var for at glæde Lassøe eller ikke, saa havde han ~~for~~ ^{den Afskrift} fra Frankrig indkaldt General Favier til sin private Stabschef og Raadgiver, og disse to Herrer havde brygget en Operationsplan sammen, der blev forelagt Marineministeren og ~~i ganske korte Træk~~ ^{for Generalmajor i Fredericia} General Krogh, der var hidkaldt ^{men kun med Stabschefen af 11/12} fra Armeen; Den blev sanktioneret af Marineministeren og overgivet ^{Zachmann} denne til videre Afskrift til Kommandør Garde, men Overkommandoen erholdt ingen Meddelelse herom, ~~og~~ ^{den 29/4 49 Kgl. D. B. l. for Krigsministeren - som sigt forelagde den d. 29/4 Marts} I disse ~~hænge~~ ^{den Afskrift Lassøes} Ord af 14/4 49 Kgl. D. B. l. for Krigsministeren - som sigt forelagde den d. 29/4 Marts

I disse hemmelige Instruktioner for Kampagnen var angivet at, Hovedstyrken ca. 28000 Mand skulde være koncentreret paa Als + 7 Batterier af Artilleri og kun 2 til 4 Eskadroner Kavalleri. Ved Kolding hele Kavalleriet, 1 Brigade Infanteri og et Batteri paa

tilsammen 6 - 7000 Mand. Marinens Fartøjer skulde være samlet ved Als (ogsaa de to Fregatter til Nordsoen). Hovedindholdet af Planen gik ud paa, at der skulde føres et Skinangreb ind i Sundeved understøttet af Marinen ved Angreb paa Søen i Flensborg Fjord samt ved at besætte „Apenrade“ med to Kanonchalupper og en Korvet, samtidig med at de Nord for staaende Tropper skulde rykke ned mod Haderslev; X

Hovedoperationen skulde bestaa i at kaste 24000 Mand med 6 Batterier og Eskadroner i Land ved Eckernförde, samtidig med at Slien, Mynde blev benægtiget ^{og 1} ~~og 1~~ samt Kanonflotille ^{skulde} trænge op til Slesvig og Gottorp samt besætte den ildesindede Stad Slesvig. Til denne Side ⁱ Aftache Slien var bestemt et Dampskib, 6 Kanonchalupper og 4 Joller + 1 Bataillon Infanteri, en ikke ringe Opgave for en saa lille Styrke. De rebelske Autoriteter ^{fulde} fanges eller forjages. Staden skydes i Brand, saafremt den ikke inden et Kvarter efter Opfordringen sender sin Magistrat for at sværge Kongen Troskab og aflevere alle Vaaben incl. Borgervæbningens. Politimester von Eckerth indsættes med Magt, de offentlige Kasser tømmes, alle Magasiner tages i Besiddelse og brændes, saafremt Fjenden kommer hurtigere fra Flensborg end vore Tropper fra Eckernförde. Her gaas frem med al Krigens Strenghed og Opmærksomhed paa enhver Genstand: Ved mindste Genstridighed et Par Bomber midt ind i Staden."

For at lette Hovedstyrkens Overførsel til Eckernförde skulde Natten før et Krydstoldfartøj være udlagt paa Middelflak for ^{der} om Natten at vise en Lanterne til Advarsel for Fregatterne "Rota" og "Bellona", der var beordret til at løbe ind for ^{at} forjage Fjenden fra Byen og ødelægge Batterierne paa Sydsiden af Fjorden; der var jo to Batterier, hvorom der var indrapporteret til Ministeriet ved Kapitajn Aschlunds Rekognosceringer med "Hekla" i ^{Begyndelsen} ~~Kiel~~ af Marts. Naar de første 10000 Mand var kastet i Land skulde den næste Halvdel hentes i en anden Vending. Naar Armeen var kastet i Land, skulde Linieskibet " " hvis det var ankommet og ellers Fregatterne alene i Forbindelse med Dampskibene staa ind til Kiel og bemægtige sig det fjendtlige Søværn; det opgives, at der kun findes 20 fjendtlige Kanoner ved Landbefæstninger langs Fjorden samt 6 bevæbnede Kanonchalupper foruden 6 uarmerede.

I Kiel skulde der gaas frem med samme Strenghed som før omtalt overfor Slesvig, og Jernbane, Banegaard og Depoter og alle Forraad ødelægges.

Slutningen af Ordren viser tydeligt, at Kommandør Zartmann har ~~X~~ gjort sine Anskuelser gældende, thi der staar anført, at i hvor ønskelig Hurtighed Udførelsen end er, saa maa Udførelsen dog afhænge af, at alt er fuldkommen forberedt, og at Omstændighederne ved Vind og Vejr er gunstige og ^{Opvækkelse} ~~og~~ maa som Følge deraf ^{eventuelt} udsættes efter Raadslagning med den kommanderende General; Derfor skulde der sendes nærmere Ordre til Kommandør Bille, der kommanderede "Bellona" og ~~Kiel~~ "Rota", ved Depeschebaad. ~~X~~

I denne Forbindelse skal nævnes at samtlige Skibschefer ved

Udlægningen for København, havde faaet Ordre til af Marineministererne at der skulde gaas paa Fjenden, naar og hvor der viste sig en Lejlighed, og at der skulde kæmpes med Mod og Dristighed, saaledes at ~~man~~ ^{Marinen} kunde undgaa den Kritik, man havde mødt Aaret før.

General Hansen forelagde nu ^{den nævnte} ~~ovenstaaende~~ Plan for Overkommandoen i Kommandør Gardes Overvareelse, men ^{den blev ganske} ~~denn~~ forkastede ganske ~~Krigsministerens Plan, af~~ ^{hnd. Gardes og} saavel Søofficerer og Landofficerer, erklærede den for uanskelig og uigennemførlig med de til Raadighed staaende Midler.

General Hansen havde Vinteren igennem selv haft Ledelsen af alle Forberedelserne til det kommende Felttog og General Krogh havde først faaet ^{Ordre til at overføre} Overkommandoen over Armeen i ^{den 27} ~~Begyndelsen~~ af Marts; ~~(det eneste der var sikkert i Overkommandoen Vinteren igennem var, at Læssøe var Stabschefen)~~ Fordelingen af Tropperne ved Krigens Begyndelse skyldtes saaledes, ~~som~~ ogsaa lige ~~navnt~~ Krigsministeren selv.

Krigsministeren ^{og Fællesskabet} foreslog nu under Mødet med Overkommandoen et farligt men ikke tilbørligt forberedt ~~Kun~~ Coupe de main med ^{Geling af Hæren og Angreb i Kiel og i Sundeved} særdeles Varme, men Læssøe satte sig derimod; ~~hvad det gik ud paa findes ikke omtalt nærmere noget Sted.~~

Krigsministeren, der jo kendte Læssøes Plan, forlangte derpaa haardnakket, at General Rye den 3'April skulde rykke ind i Nord-slesvig, medens Hovedarmeen fra Als gik ind i Sundeved. Ordren om General Ryes Indrykning i Slesvig meddeltes paa den Maade, at Krigsministeren i Assens sendte sin Adjudant til General Krogh med Befaling til uopholdelig at give Rye Ordre, men Befalingen blev ikke eksekveret, da det var urigtigt at lade det jydsk Korps avancere før man nærmere havde undersøgt Fjendens Styrker og Planer i det sundevedske. Krigsministeren gentog imidlertid sit Forlangende den næste Dag, og Overkommandoen udførte nu Operationsplanen, der i det store og hele fulgte Læssøes og blev sanktioneret af Krigsministeren ^{og hnd. Garde} ~~da han den 2'April indfandt sig i Sønderborg.~~ (Det blev altsaa ikke Læssøe eller Overkommandoen, der kunde tage ~~Ansvaret~~ for den forcerede Fremrykning, men derimod General Hansen alene).

I Operationsplanen stod, at Armeens højre Fløj skulde skydes frem mod Aabenraa for at komme i Forbindelse med General Ryes Styrker og drage en Del af denne Styrke over til Sundeved, medens Resten skulde rykke tilbage, naar Fjenden for Alvor gik frem; derfor maatte Aabenraa besættes ved Marinens Foranstaltning og Marinen skulde samtidig foretage en Demonstration mod Eckernförde for at gøre den fjendtlige Overkommando betænkelig, ^{og tjente til Sikring af Ryes Drøjske.}

Oberstløjtnant Læssøe og Kaptajn ~~løjtnant~~ Muxoll udarbejdede nu sammen følgende Plan, der blev tilsendt Eskadrechefen, der den 2'April havde haft Lejlighed at drøfte Sagerne med Overkommandoen; "Den 3'April om Morgenen Kl. 4½ rykker Armeen fra Sønderborg frem

til Sundeved. Herr Kommandøren anmodes om samtidig at lade foretage en Rekognoscering i Flensborg og Aabenraa Fjord. Da det er sandsynligt, at de Batterier, der muligen maatte findes ved disse Fjorde, senere kunde tages ved Armeens Hjælp vilde det næppe være hensigtsmæssigt i Morgen at gøre noget saa alvorligt Angreb paa disse Batterier, at Marinen derved kunde udsættes for noget betydeligt Tab. Under Rekognosceringen ønskes om muligt Efterretninger indsendt fra Kystbeboerne.

Armeen antages i Morgen Eftermiddag at have Position med venstre Fløj ved Asbøl og ved Strejfeposter at naa Warnitz Hoved. General Rye antages at komme i Besiddelse af Haderslev i Morgen den 3'April. En Dampbaad ønskes i Morgen Eftermiddag ved Snoghøj for at modtage Depescher fra General Rye. Efter at have modtaget disse kunde Dampbaade anløbe Aarøsund for der at indhente Efterretninger om, hvorledes Sagerne staar ved Haderslev og modtage Depescher, som General Rye muligvis sender dertil. Dampbaaden maa i hvert Fald være tilbage i Sønderborg senest den 4'April om Morgenen tidligt.

Den 4'April vil Armeen i Sundeved forsøge at skyde sin højre Fløj henimod Aabenraa, det var ønskeligt, om Marinen søgte at sætte sig i Besiddelse af Byen. Samme Dag den 4'April ønskes en Ekspedition bestaaende af 2 Dampbaade med nogle Transportfartøjer afsendt fra Hørup Havn saa tidligt, at Ekspeditionen kan indtræffe i Skumringen i Eckernförde Fjord, hvor den kunde løbe ind i Forbindelse med Linieskibet og en Korvet og muligvis landsætte nogle Tropper paa forskellige Steder, hvilke Tropper dog maatte tages om Bord igen efter at have alarmeret, angribe og om muligt tilintetgøre de fjendtlige Strandbatterier og forsøge at sætte sig i Besiddelse af Eckernförde, hvor Efterretninger om Fjenden indhentes, og alt Forraad, som Fjenden maatte have der tilintetgøres eller medtages. Hensigten maatte være at alarmere saa meget som muligt og at bringe Fjenden til at tro, at en betydelig Styrke vil lande i Eckernförde. Alarmeringen maatte helst foregaa saaledes, at Efterretningen om den indtræffer ved Daggry den 5'i Flensborg; den bedste Tid vil altsaa være Midnat, men da det maaske er umuligt at foretage noget i Nattens Mørke kunde maaske Alarmeringen begynde om Aftenen sildigt og fortsættes, saa snart det gryr af Dag. Den 4'April efter Middag behøves en Dampbaad i Genner Bugt. Det er muligt at Stafettjenesten saa vel ~~xx~~ den 3'som den 4' vil kunne besørages af Ophelia og Odin. Kaptajn Løjtnant Muxoll har Ordre til at underrette Kommandøren om, hvorvidt nogen Assistance til Stafettjenesten maatte forblive fornøden, som ikke kan besørages af ovennævnte to Dampbaade.

Et Kompagni vil blive stillet til Disposition den 4'for at afgaa med Transporten til Eckernförde

Det nørrejydske Armeekorps.
Krogh.

Det første, der efter Overkommandoens Ordre skulde foretages af Marinen, var Rekognosceringen i Flensborg Fjord og i Aabenraa Fjord, hvor Byen den næste Dag skulde besættes, og herom udstedte Kommandør Garde nærmere Ordre af 2'April til de her liggende Skibe og Fartøjer; Kaptajnløjtnant von Dockum var med anden Divisions Kanonbaade sendt til Holnæs for at forene sig med Kaptajn Petersen Chef for Fregatten "Havfruen" for at understøtte Hærens Fremrykning langs Flensborg Fjord,.

For end mere ^{out} styrke den offensive Aand var hver Chef tilskrevet følgende af 2'April: "Da Fjendtlighederne i Morgen ved Dagbrækningen skal tage sin Begyndelse bliver det heraf en Følge, at De af yderste Evne med de Dem underlagte Kræfter søger at bibringe Fjenden al den Skade, Afbræk og Foruroligelse, som man kan vente af saa ærekære og duelige Chefer. Dampskibene bør ikke uden den største Nødvendighed udsættes for de fjendtlige Batteriers Ild. Det paalægges Dem at tømme Beholdningen i alle De offentlige Kasser i det slesvigske og tage Beløbet til Indtægt i Deres Regnskab, til hvis Varetagelse ingen dansk Civilkommissær maatte være til Stede, naar det paagældende Sted besættes med dansk Magt. Indberetning om det til Indtægt tagne Beløb indsendes til den kommanderende.

Flensborg Fjord
den 3/4

Da "Havfruen" og Kanonbaadene ankom til Egernsund, hvor vore Tropper havde kastet Insurgenterne tilbage Vest for Graasten, blev vore Tropper, der ligeledes var kommet paa den venstre Side af ~~Egern~~ Egernsund, beskydt af et opkastet fjendtligt Batteri der, hvorpaa Havfruen ankrede paa Skudvidde og beskød Batteriet (Alnør Skansen) der snart blev bragt til at ophøre og tvunget til at trække sig ud af Skansen, *senere beskydt den og Kanonbaadene, en anden Forskandning og forjagte Batteriet.*

Imidlertid var Kanonbaadene kommet til, og da vore Tropper samtidig rykkede frem blev de af Baadene antaget for Fjender og et Par trespundige Bomber blev sendt efter dem, heldigvis uden at gøre Skade. Fejltagelsen blev hurtigt opdaget, da der fra Troppernes Side blev vinket med Dannebrogflag.

(Det før omtalte fjendtlige Batteri paa 5 Stk. 12 pundige Kanoner havde imidlertid taget Opstilling ved en Forskandning paa en Høj ret agten for "Havfruen", hvorfra de uobserveret af denne aabnede en Langskibild mod Fregatten. Et Kabeltov blev hurtigt manet forefter og fastgjort til Kættingen, alt imedens Kanonbaadene tog Batteriet under Ild, men uheldigvis sprang Kabeltoret før Fregatten var svajet op, saa dens Kanoner kunde bære. Kanonbaadernes Ild ~~hurtigt~~ fordrev hurtigt Batteriet, hvorpaa Oprørerne tog Flugten, og vore Tropper rykkede frem; Fregatten havde lidt ikke saa lidt, og ~~en~~ Mesanmast, Fokke og Store Merseraa var gennemskudte og Skroget havde lidt en Del, men alt kunde dog repareres om Bord ved egen Hjælp, for Rundholternes Vedkommende ved Skaalning; *ombord* af Mand mistede "Havfruen" kun 1 Soldat af Soldatæskan, *der mistede* *dræbt* *dræbt* Livet ved en Kanonkugle, *ellers ingen Tab.*)

Den følgende Morgen blev Folk fra Baadene sendt ind for at demolere de to Forskansninger, "Havfruen" afgik derpaa til Sønderborg for den næste Dag at afgaa til Blokaden i Østersøen ud for Danzig.

I Stedet for nu at fortsætte Fjendtlighederne, beordrede nu Krigsministeren, ^{heltigt Kamp med Ullenskjold} at Hovedstyrken skulde ~~brækkes tilbage mod Dybbøl, samt at General Ryes Indrykning skulde standses, samt at Dybbøl Bjerg skulde befæstes, og han tilsagde~~ General Krog h (han laa selv syg i Sønderborg) at intet maatte avantureres, og at den yderste Forsigtighed var nødvendig. Det var altsaa allerede paa den første Dag af Krigsoperationerne kommet saa vidt, at Indrykningen Nord fra, som var sket imod Overkommandoens Vilje, maatte forvandles til en Retræte, hvorimod ^{Krigsministeren} ~~man dog vilde holde Sundeved et Stykke vesten for Dybbøl Bjerg, og der ved forment~~ ^{men det var} (Armeen) at staa slagfærdig i Sundeved ved Dybbøl Bjerg, (~~der taktisk var~~

~~at foretrække~~) Oberstløjtnant Læssøe udtalte, "at Fjenden ikke ^{denne de følgende Dage} ~~maa~~ nogen Maade have forlediget os til at opgive vor oprindelige Plan om at sætte os fast i Sundeved, og at det ene og alene maatte skyldes Krigsministerens Ængstelighed ^{og Hans Ordre}, der for en Del var iklædte i Form af Raad og Paamindelser, og som for Største delen udgik skriftligt fra Sygesengen, som Krigsministeren næsten hele Tiden vogtede, blev ikun udførte efter megen Modstand og under Forestillinger om, at al fornuftig Ledelse af en Arme var umulig ^{ved} under en saadan Indblanding fra Ministerens Side; han gentog idelig, at han ikke vilde blande sig i Operationerne, det var kun den politiske Side, han vilde varetage, men Overkommandoen havde det fulde Ansvar for Udfaldet.

Som Sagerne saaledes stod, er det indlysende, at Overkommandoen ikke tænkte paa at tilbagekalde Ekspeditionen til Eckernförde men tværtimod ønskede den, da ^{Ryes Operationer omkr. Hedeslev nu} ~~der Armeens Opstilling i Egnen ved Egernsund~~ ved et pludseligt og overlegent Fremstød fra Fjendens Side, kunde ^{blive skadelige} ~~blive uholdbare~~.

Krigsministeren angav senere i sin Indberetning til Kongen, at hans Forandringer i Operationsplanen skyldtes indløbne Meddelelser om Troppesendelser fra Fjendens Side til Hertugdømmerne, samt Meddelelse om Kongen af Preussens Valg til tysk Kejser, og derfor mente at kunne takkes Stormagterne ved at temporisere. General Krogh skrev efter Tilskyndelse af sin Stabschef en Ansøgning til Krigsministeren om at maatte blive frakommanderet Posten som Overgeneral, men hvordan det nu forholdt sig eller ikke, saa blev den ikke afsendt.

Den følgende Dag den 4 April blev derfor vore Forpostlinier trukket tilbage til Øst for Graasten, og den næste Dag rykkede da Insurgenterne ogsaa frem paany og forsøgte bl.a. at genopbygge Skansen, der Dagen i Forvejen var ødelagt af "Havfruen" og Kanonbaadene; hvorunder de blev beskudt af Kanonbaadene i over to Timer, der paa den anden Side blev beskudt af et fjendtligt Bateria, dog uden Virkning.

Di. Landet
Gjennem Aftenen
at Ryes Indrykning
skulde standses.

den 4.
Den næste Dag forhaast
General Krogh saaledes
at Hovedstyrken skulde
trække sig tilbage til
Vest for Dybbøl Bjerg, samt
at Stillingen der skulde
befæstes, men det maatte
ikke hæmmes, og endelig
den 7. tilbagetogs.

Da Kanonbaadene derefter trak sig tilbage blev Kanonjollerne derpaa sendt ind paa saa klods Hold af Kysten som muligt og beskød de fjendtlige Tropper, der paany rykkede frem. X

Den 5 April ankom Kommandør Garde selv om Bord^{man} „Skirner“ til Holnæs; Dagen før havde han været til Stede ved Aabenraa, hvor en virkelig vanskelig Opgave forestod Marinen; Skirner beskød herunder Fjenden ved Egernfjord Færggaard samt et fjendtligt Batteri; Kommandør Garde ansaa Marinens Stilling her i Flensborg Fjord for vel svag med et Dampskib og seks Kanonbaade og henstillede derfor til Kongen og Marineministeren, at Delingen her maatte forstærkes med en Brig. Operationerne her for Armeens Vedkommende ebbede dog snart ud, da Krigsministeren gradvis lod Armeen trække sig tilbage for til sidst den 7 at ~~trække sig~~ ^{blive trukket} helt tilbage til Als, trods Kroghs og Læssøes Indsigelse, da Sønderborg derved vilde blive truet og Flankestillingen; en mindre Besætning blev beholdt paa Dybbøl Bjerg, men Krigsministeren befalede, at den ikke maatte udsættes for nogen Fægtning, hvis Udfald kunde være usikkert; den blev iøvrigt kort efter trukket tilbage, og der beholdtes kun nogle faa Forposter i Brohovedet ved Alssund.

Vi maa nu kaste Blikket tilbage paa den anden Ekspedition efter Overgeneralens Plan, nemlig til Aabenraa Fjord, hvor Kaptajn Dirckinch-Holmfeldt med "Najaden" og 4 Chalupper og 2 Joller fra 3. Divisions Kanonbaade Kaptajnløjtnant Gottlieb med Assistance af 2 Dampskibe skulde rekognoscere Fjorden, ~~men der skulde foretages noget alvorligt Angreb mod Batterierne her, da disse formentlig senere kunde tages ved Armeens Hjælp, og Marinen ikke burde udsættes for noget betydeligt Tab, som nævnt i Overkommandoens Ordre. (Plan).~~

Den 4 skulde han besætte Byen, da man jo forventede, at General Rye vilde skyde sin højre Fløj frem herimod. Af de tre Ekspeditioner, der var ønsket ansaa Kommandør Garde med Rette denne for at være den vanskeligste, hvorfor han ogsaa selv med "Skirner" afgik til Aabenraa Fjord.

For at lære Stillingerne at kende havde Kaptajn D.H. sendt Kadet Bluhme i Land som Parlamentær under Paaskud af at forkynde Blokade, imedens han selv rekognoscerede Bugten og Byen; ved Fartøjet samledes en Del Militær, og en Officer paastod, at Tilladelse fra Général Bonin, der med Stab sagdes at opholde sig i Byen først maatte indhentes, før Cirkulærebrevet til Konsulen maatte besørges; Tilladelsen kom i Løbet af et Kvarter; paa Grund af stiv østlig Kuling lykkedes det kun at komme i Land der og kun faa Oplysninger om Fjendens Styrke indhentes.

Den næste Dag Kl. 11 Formiddag gik Kaptajn D.H. ind til Byen med Korvetten og Kanonbaadene og fandt Byen besat med fjendtlige Tropper, nemlig Jægere, Kavalleri og 4 Stk. Skyts og bestod dels af Bodensere, Wittenbergere og dels af Slævig-Holstenere.

*van
den 3/4
dette beordrettes
af Krigsministeren
i Kongens Kvarter
og i Aabenraa, efter at et indhold
af Krigsraad havde
medtaget sig det?*

den 3/4

Fjenden trak sig ud af Byen, da Fartøjerne nærmede sig, og tog Opstilling paa en Høj og forblev der et længere Stykke Tid uden at skyde, indtil Kanonbaadene fordrev dem med en halv Snes Skud. Da Byen saaledes var rømmet gik et Landgangskompagni paa 100 Mand under Kommando af Løjtnant Bielke ind og besatte Byen; de offentlige Kasser blev eftersat, men befandtes tomme, og alle Embedsmænd var flygtet med samt deres Arkiver.

Fra "Skirner", der nu var ankommet med Eskadrechefen blev Premierløjtnant Hedemann sendt i Land og fik Underretning om, at den ~~f~~ fordrevne Fjende stod ved Hostrup, og at Feldsted var besat af Fjenden. Af en tro Dansker, Lauritz Skov, der var kommet ridende Nord fra, blev der meddelt, at General Rye stod mellem Øster Bygum og Genner; han blev derpaa sendt tilbage til Rye med Underretning om Marinens Besættelse af Aabenraa samt Fjendens Stilling. Da alt saaledes var i Overensstemmelse med Planen stod Kommandør Garde igen Syd paa til Flensborg Fjord og gav forinden Ordre til, at Landgangs-^{tropperne} ved Solnedgang skulde tages Om Bord, da de fjendtlige Tropper nu havde nærmet sig Byen paa en halv Mils Afstand. Korvetten og de andre Skibe skulde posteres 2 á 3000 Alen udenfor Byen, der skulde holdes i vor Magt, uden at man udsatte sig for noget betydeligt Tab. Den næste Morgen altsaa den 5 April Skærtorsdag, da man var i Gang med at føre et Skib ud, der havde ligget i Havnen rykkede Fjenden Syd fra ned ad Bakkerne og ind i Byen, hvorpaa Ekspeditionen tilbagekaldtes uden at faa Skibet med, og Kanonbaadene fik derpaa Ordre til at beskyde Fjenden uden at molestere Byen; Skydningen gjorde imidlertid ikke videreVirkning, da Fjenden gemte sig i Byen og straks rykkede videre Nord paa, og Kaptajn D.H. gav da Ordre til at ophøre Skydningen, men Folkene var saa ivrige, at Signalet ikke blev besvaret, og han lod dem da fortsætte Skydningen som en Slags Øvelse, da det var første Gang, de havde Lejlighed til Skarpskydning, Skydningen indstilledes helt den følgende Dag, og Baadene vendte tilbage til deres Station.)

Medens alt dette passerede, var den for den danske Marine saa sørgelige Begivenhed ved Eckernförde indtruffet under Udførelse af den tredje Marineekspedition.

Forinden Eckernförde ^{Ekspeditionen} ~~Afføren~~ ^{og de senere Anker imod denne} omtales, skal jeg lige paapege, at Kommandør Garde ikke havde faaet nogen officiel Meddelelse om, at Operationsplanen var forandret, men da der skulde sendes Ordre til Rye om at ~~trække sig tilbage~~ ^{standse sin Fremrykning}, blev Dampskibet "Herda" paa Overkommandoens Forlangende beordret at afgaa til Kolding med en Officer medbringende den skriftlige Ordre til Rye. Kommandør Garde fik overbragt denne Ordre af Kaptajnløjtnant Muxoll Kl. 4 om Morgenen den 4 April, der samtidig fortalte om Standsningen; Kommandøren havde da faaet at vide af Muxoll, at Oberstløjtnant Læssøe havde besvaret hans Forespørgsel, om Ekspeditionen mod Eckernförde dog skulde finde Sted med "Ja" og derfor mente Kommandøren, at Standsningen af Fremrykningen kun var midlertidig; ~~og desuden tænkte~~ ^{hvad vel ogsaa havde været umuligt, da Overkomd. ikke anede hvad Krigsministeren} ~~wilde foretage.~~

Overkommandoen jo heller ikke at tilbagekalde den, da den var meget nødvendig som Landet nu laa.

General Krøgh

Krigsministeren indberettede senere, at han ikke kendte Spor til den omtalte Ekspedition, før da han fik den sørgelige Efterretning den 6 April, men det maa være en bevidst Usandhed, thi Kommandør ~~Krøgh~~ havde talt med ham derom den 2 om Morgenen før han afsejlede til Aabenraa, hvortil Krigsministeren svarede; "Intet Avanttuere og at iagttage den yderste Forsigtighed", men herom fik Garde intet at vide, men disse hans Ord var der jo fast Hensyn til ved at foretagendet kun skulde være en Demonstration.

og Garde med intet at compromittere

At Kommandør Garde yderligere handlede i god Tro til at Operationerne kunde fortsættes viser jo ogsaa hans Ordre til Kaptajn D.H. i Aabenraa den 4 April.

Med Hensyn til Overkommandoens Stilling til Eckernfördeulykken saa burde den af Hensyn til den forandrede Operationsplan have meddelt Kommandør Garde, at selve Tidspunktet ikke nu spillede saa stor en Rolle for et eventuelt Angreb, men at man eventuelt kunde afvente gunstige Vind- og Vejrforhold, men der var jo kun Tale om en Demonstration for at henlede Fjendens Opmærksomhed mod Syd, og den var ønskelig jo til den fastsatte Tid, Kaptajnløjtnant Muxoll sad jo som raadgivende Søofficer i Staben og kendte Vind- og Vejrforholdene paa denne Aarstid med de fremherskende stive Østenvinde, og burde have henledt Overkommandoens Opmærksomhed derpaa; men naturligvis kunde hverken han eller Kommandør Garde ane, at Kommandørkaptajn Palludan saa ganske var besjælet af Ordren til at udvise Offensivitet, at han slet ikke fattede, at der kun var Tale om en Demonstration, saaledes som vi nu faar at se.

Paa Basis af Overkommandoens Ordre havde Kommandør Garde udfærdiget følgende Direktiv til Kommandørkaptajn Palludan, og selvfølgelig var det fuldstændigt i sin Orden, da kun den paa Stedet værende kan skønne over, hvor dybt man bør engagere sig. I Stedet for den omtalte Korvet erstattede Kommandør Garde den med en Fregat af Hensyn til Ildoverlegenheden, idet han vel ogsaa huskede Kommandørkaptajn Palludans Overleveringsrapport, hvori han foreslog et saadant Angreb. Thi blandt Søofficerer havde der under hele Kri-gen ivrigt været diskuteret et saadant Angreb i Forbindelse med et eventuelt Landgangsforetagende, og det var et brændende Ønske hos de fleste Søofficerer at faa de slesvig-holstenske Batterier der ødelagt.

Som det senere er fremhævet, at Foretagender af den Slags var halssløs Gerning, skal jeg anføre, at slige Kampe mellem Skib og Batteri i Land adskillige Gange var udkæmpet i Historien med Held, at man saa senere som Bevis for Umuligheden af et saadant Angreb har opremset de Tilfælde, hvor det ikke er lykkedes, maa betegnes som tendensiøst, Thi opregnes samtlige af den Slags Bataill-ler skal det nok vise sig, at i de 50% af Tilfældene er det lyk-kedes, og de andre 50% mislykkedes, og i den omtalte hennervig, som det var der jo ogsaa af Hensyn til den tilføjet ved. at der foreslaaede Ekspeditioner, der var lang og foretog sig end Ekspeditionen til Eckernförde a mindre passende Vind og Uvejrhed.

Og det maa jo heller ikke glemmes, at Kaptajn Petersen med "Havfruen" to Dage før havde bragt et Batteri Mage til ~~Sø~~^{Sø}batteriet ved Eckernförde til Tavshed, og det samme lykkedes jo næsten ogsaa for Kommandørkaptajn Palludan. Direktivet var en direkte Afskrift af førnævnte Ordre, ^{7 det var gjort for at give Komd. O. helt fri Handen} men hertil kom nærmere Meddelelse om, at Hekla, skulde støde til samt, at Gefion og Gejser var beordret at være ud for Eckernförde Fjord henimod Mørkets Frembrud, og Cheferne paalagt at underlægge sig deres Kommando. I tre Jagter er et Kompagni Infanteri til Disposition ved disse Skibe, Dampskibene bør ikke uden højeste Nødvendighed udsættes for de fjendtlige Batteriers Ild, under Ekspeditionen besøger Korvetten "Galathea" Blokaden paa Kielers Fjord, samt nogle Tilføjelser om Skibenes Afgang efter Ekspeditionen.

Foruden at Kaptajn Aschlund, der overbragte Kommandørkaptajn Palludan Ordren yderligere havde meddelt, at det skulde være en ~~ny~~ alarmerende Demonstration, saa var den i Ordren kun omtalt som alarmerende og direkte om Angrebet havde Garde kun anført Dampskibene; "Dampskibene bør o.s.v."

I Løbet af den 4 April afgik Linieskibet og "Hekla" til Mundingen af Eckernförde Fjord (fra Mommark) og omkring Solnedgangstid ankrede Skibene paa en Plads ca. 3 Kvartmil Nord for Nør, foruden de to nævnte var "Gefion" og "Gejser" stødt til, den sidste med 3 Jagter paa Slæb. ~~Desuden~~ ankrede to af Blokadeskibene her, nemlig "Galathea" og "Mercurius" for under de daarlige Vejrforhold at kunne give deres ganske uøvede Besætninger et haardt tiltrængt Hvil for Natten. Under Skibenes Ankring blev der fra Nordbatteriet skudt et Par Skud mod Skibene uden Sandsynlighed for at ramme, og det viste, at man havde alarmeret Fjenden; Besætningen i Linieskibet var helt ny i Modsætning til "Gefion",³ der havde sin Besætning fra forrige Aar, og undervejs havde Kommandørkaptajn P. indekserceret Besætningen og nogle løse Skud var blevet affyret for at vænne Mandskabet til; Øvelsesskydning hørte forøvrigt til Sjældenhederne den Gang. Paa Grund af Vejrforholdene mente P. ikke at foretage noget, og Kaptajn Meyer fra "Gefion" blev kaldt om Bord til Konference. Der blev diskuteret frem og tilbage om det uheldige og mislige at angribe under disse Forhold, men man blev dog enige om, at Angrebet burde iværksættes, for saa vidt der var Mulighed for dets Udførelse. I Tilfælde af Bedring i Vejret vilde Cheferne være kaldt om Bord i Løbet af Natten, og hvis ikke skulde man mødes næste Morgen Kl. 4 paa Linieskibet.

Landgangsforetagendet blev opgivet paa Grund af den svære Sø; de tre Jagter var fortøjet i Slæber til Linieskibet, da deres Ankre ikke kunde holde, og da der blev spurgt Kompagnikommandøren Kaptajn A. Olufsen, om han havde nogen Forplejning af give sine Folk og tilbød at ville tage nogle af dem ad Gangen om Bord i Linieskibet for at give dem en Mugge varm The eller Øl og Lejlighed til at strække Benene, blev der svaret, at ikke een Mand var i Stand

til at staa paa Benene; de havde under hele Overfarten været og var endnu saa søsyge" at der intet var med dem at udrette, før de havde faaet nogle Timers Søvn og Hvile," det var just ikke meget opmuntrende med et Landgangsforetagende for Øje.

Kl. 4 den næste Morgen mødtes Cheferne paa Linieskibet og Kaptajn Aschlund ytrede nu, at under det haarde Vejr fra Øst lignede det Galskab at gaa ind, hvorpaa Kommandørkaptajn Palludan var blevet heftig, havde slaaet Aschlund med den skrevne Ordre paa Maven og sagt, "der tag Papiret og læs, vi skal derind," og Aschlund bukkede. P. foreslog da, at hver Bateria skulde angribes af hver sit Sejlskib til Ankers ud for sit respektive Maal, men det blev forkastet, da man mente, at Batterierne hurtigt blev bragt til Tavshed ved at faa Lagene paa een Gang fra begge Skibe. Kaptajn Aschlund foreslog da, at Beskydningen skulde foregaa under ~~En~~ Sejl, da Skibene saa til Dels havde deres Bevægelsesfrihed i Behold, men det blev kuldcastet, da P. frygtede, at Skibene vilde lide for haardt ved Langskibsbeskydning under Vendingerne. Hertil svarede Aschlund: "Det vil være en stor Skam med den Styrke vi have ikke at turde gaa imod 8 á 10 Kanoner, og til sidst enedes man om at opankre Skibene med Varpanker agter eller Spring i Røringen ~~ikke~~ mellem Forterne, saaledes at Afstanden skulde ^{være} den dobbelte fra det nordre Bateria imod Afstanden fra det søndre, efter Forslag af Kaptajn I. A. Meyer, da det *lydlig vundet slankest beskyttelse*

At den uøvede Besætning saa skulde betjene baade Bagbords- og Styrbordsbatterierne hvad der maatte ned sætte Effektiviteten samt det risikable ved at ankre paa ~~La-Va~~ ^{La-Va}, hvor Riggen givet kunde beskadiges, det saa man ganske bort fra, da man mente, det kun drejede sig om et Par Salver fra Skibene, før Batterierne var tilintetgjort. De nærmere Omstændigheder ved Bataillen er kendte, men det skal lige anføres, at Kaptajn I. A. Meyer under Søkrigsforhøret var sat under Tiltale for at have et moralsk Ansvar i den sørgelige Ulykke ved ikke at meddele Kommandørkaptajn P. sin Betænkelse ved Planen og det risikable derved, hvortil han svarede "Det vilde være lidet stemmende med militær Æresfølelse umiddelbart før Aktion at tale om det risikable betænelige eller farlige ved et Angreb, som efter Ekspeditionschefens Mening begrundet i hans Opfattelse af Ordren, dog skulde udføres, og saaledes reflekterede vel de fleste Officerer, der ~~nu~~ afgjort ikke havde Grund til at opfatte ^{Foretagendet for} ~~det~~ mere risikabelt end ^{2 andre Expeditioner} ~~det Risiko~~, der altid følger med krig. Resultatet blev, at vi mistede Linieskibet og Fregatten med deres Besætninger. Vi havde 134 Mand dræbte og ialt blev 936 Mand taget til Fange. "Hekla" og "Gejser", der ^{begge} ~~havde~~ ^{lidt} Havari vendte tilbage til Sønderborg med Jagterne.

Risiko følger ^{nu engang}

Sverken Overkommandøren eller Komd. Garde, men en Pakke af Omstændigheder.

Aarsagen til Katastrofen skyldtes 1) Kommandørkaptajn P's Dispositioner, thi han valgte et Tidspunkt, hvor Vind og Omstændigheder, som Udfaldet af Kampen viste, ikke tillod Angreb under den Form, han valgte, og Ansvarer herfor var P's alene, thi Søkrigshistorien har lært, at den kommanderende paa ethvert Tidspunkt maa kunne trække sig ud af Kampen, naar han ønsker det; at Dampskibene ~~ikke~~ kunde svigte, burde have været forudset, navnlig da Garde udtrykkelig havde anført "Dampskibene bør ikke uden højeste Nødvendighed udsættes for de fjendtlige Batteriers Ild," men man maa jo tage i Betragtning, at det var et nyt Vaaben, der for første Gang fik sin Ilddaab her hjemme 2) svigtede Artilleriet; man benyttede en Skydemetode, der var vel egnet Skib og Skib imellem, men som ikke gav Lejlighed til nøjagtig Træfning, naar man tilmed laa til Ankers med ^{levende} beslaaede Sejl ^{de} og Skibene var konstrueret med størst Stabilitet paa Overkrænget Vandlinie. Lagskydning blev anvendt, saa selv om man havde haft Lejlighed til ordentligt Sigte, hvis Krudtbøgen var lettet, saa ^{kunde} blev alle Kanonerne ^{den} ikke affyret i samme Øjeblik, og Sigteretningen var straks blevet forandret som Følge af Skibets Rulning forarsaget baade af Skvalp, Skydning og Besætningens Løben frem og tilbage under Kanonbetjeningen.

3) At Sejren gled os af Hænde skyldtes "Gefion"s uheldige Ankring idet denne var ankret med Spring i Svarankret modsat "Chr.d.8", der havde fortojet ^{med først at lade} sig med et Varpankervagter og ^{faldt} ved Svarankret, ^{den} det burde heller ikke ^{have} være overladt ^{Kaptn. Meyer at bestemme Ankringen} Gefeion selv ^{Gefeion} vfr. Nelsons Ankring i Slaget ved København. ^{den} Ankringsmaade var let at udføre, men var ustabil og kun anvendelig for en kort Bemærkning i vore Farvande, hvor Strømforholdene aldrig er konstante. Det skyldtes netop Variationer i det ind- og udgaaede Vande, at Gefion luffede op ved Agterenden mod Sydbatteriet; og det var af humane Hensyn overfor dens Besætning at P. hejsede Parlamentærflaget paa det Tidspunkt, hvor Batterierne næsten var nedkæmpet. Det skal lige anføres, at Kommandør Garde den 13. April 1850 ^{af General Kroghs} blev ikendt Fæstningsarrest i 6 Uger for at have ^{1/1} ~~et~~ udstedt en uklar Ordre,

2) ^{for} ~~at~~ han ikke ^{at} havde gjort Indsigelse mod General Kroghs Ordre, ^{saant} 3) ~~at~~ han ikke ^{at} havde taget Hensyn Mandskabets Uøvede Tilstand 4) undladt Kontraordre til Kommandørkaptajn Palludan; ^{den} at ^{den} dette ^{den} har været fuldstændig urimelig har jeg søgt at bevise ved det foranstaaende;.

Kommandørkaptajn Palludan blev idømt 2 Maaneders Fæstningsarrest, og det var ogsaa urimeligt strengt, naar man tager i

⊕ Angrebsplanen var dristig og Marinens Traditioner værdig, selv om man kan diskutere nok saa meget om en Alarmering under disse Forhold kunde forenes med et destruktivt Angreb.

Betragtning, at han og hele Marinen var særlig paalagt at vise særlig offensiv Aand og gaa paa, naar og hvor Lejlighed tilbød sig.

Kaptajn Meyer blev frikendt, foruden ^{marinske Ordre} det førnævnte var han sat under Tiltale for den uheldige Angrebsmaade, at Fartøjerne ikke var udsat, Sejl ikke beslaaet, ^{at} der ~~ikke~~ blev udført Arbejder i Rigningen under Udvarpningen, samt at han ikke havde forsøgt at sætte Fregatten paa Grund eller brænde den. ^{han var forberedt paa det de skulde ind-} ^{liberals Fører og Kongens Ven, Overmanden,} ^{G. G. Hall.}

Som det før har været omtalt herskede der meget spændt Forhold mellem Krigsministeren og Oberstløjtnant Læssøe, og han ønskede at komme af med Oberstløjtnant Læssøe, og Midlet hertil blev Eckernförde Ulykken; i sin Indrapportering til Kongen af 12/4 skriver han følgende: "At Ordren^e er affattet i saa bestemt Udtryk som man var berettiget til at vente af en Bestemmelse af saa særdeles Betydning. Planen at landsætte Tropper - 1 Kompagni - for at alarmere umuliggør i og for sig Angrebet paa Strandbatterierne, som derved vilde være blevet gjort opmærksomme. Skulde de landsatte Tropper igen indskibes, vil atter en betydelig Tid gaa spildt, og endeligen er det overladt et Linieskib og en Korvet til Trods for alle gjorte Erfaringer at angribe og tilintetgøre Strandbatterierne, uagtet Generalmajor von Krogh og Kommandør Garde fandt Betæneligheder ved et Foretagende imod Kieler Fjord, hvor dog Batterierne skulde tages i Ryggen af Landtropper (hvad der nu slet ikke var Tale om ved Kiel, men derimod ved Slien), medens de angrebes i Fronten af Skibene. Ikke alene er Omfanget af Ekspeditionen alt for stort for et Linieskib og en Korvet, men selve Øjemedet med Ekspeditionen er ikke bestemt angivet, idet det baade hedder, at Hensigten er at alarmere saa meget som muligt, og der dog nøjagtigen foreskrives Angreb paa Batterierne, Besættelse af Byen, og hvorledes der med denne efter Besættelsen skal forholdes.

Udfaldet af denne Ekspedition, der har fyldt enhver Danskers Hjerter med Sorg og Bekymring, det skæbnesvangre Slag, der har truffet Danmarks Stolthed, vor heltmodige Marine, har vist, at denne Co-operation var begæret, uden at man nøje nok har overvejet alle Forhold og afpasset Midlerne til dens Udførelse.

Den 3 April ¹⁸⁶⁴ da ^{General H} havde faaet Melding om Kejservalget i Frankfurt og da indrykkende tyske Tropper underrettedes Krogh herom, samt intet at aventurere og at iagttage den yderste Forsigtighed. Uagtet dette, foretog Krogh intet Skridt for at tilbagekalde sin Ordre til Kommandør Garde og kontramandere Ekspeditionen der nu, da en videre Fremrykning imod Flensborg var umulig, blev aldeles uden Maal og Øjemed. For at bevare Armeen og bruge den med Fordel, naar Omstændighederne tillod det, havde han beordret at forlade det sundevedske.

Deres Majestæt vil heraf erkende, at den Mand, til hvem Overkommandoen har været betroet ikke har opfyldt de Forventninger, man har gjort sig, og at navnlig hans Forhold med Hensyn til Ekspeditionen til Eckernförde ikke kan fritages for den Beskyld-

ning at have ladet det mangle paa fornøden Omhu og Skjønksomhed. Jeg tør ikke tilbageholde den Formening, at Generalen maaske for meget lader sig paavirke af sin Stabschef Oberstløjtnant von Læssøe, der i ethvert Tilfælde paadrager sig Dadel ved den uklare Redaktion af Skrivelsen til Kommandør Garde, og ved ikke at have gjort sin General opmærksom paa at efter Krigsministerens Kontraordre af 3 April var Ekspeditionen til Eckernförde hensigtsløs.

Fremdeles at lade Overkommandoen over hele Armeen forblive i General von Kroghs Hænder, maa jeg, efter hvad jeg ovenfor allerede underdanigst har udviklet, anse betænkeligt, og baade General Krogh og Oberstløjtnant Læssøe blev ~~fradraget deres~~ ^{indsat i tilfælde af} Kommando, ved Kongens Underskrift ~~derpaa~~. *(Krigsminister Holst)*

hvilket traktat blev stadfæstet ved

Læssøe udtaler til en Ven ⁱ Anledning af Afskedigelsen, at den virkelige Grund var Uoverensstemmelserne, og det er odigt at give Eckernförde Affæren Skylden, fordi den tankeløse Mængde, irriteret over Ulykken og bevæget af Medlidenhed med Marinen, let ledes til at kaste sig over det Offer, der bydes den af en tilsyneladende upartisk, uden at undersøge Skyld eller Uskyld, og det er uretfærdigt, fordi Armeens Overkommando har handlet efter Overvejelser og i fuldeste Overensstemmelse med Eskadrechefen, der ikke har gjort fjerneste Indvending imod, hvad der ønskedes fra Armeens Side, uagtet det var ham fuldt velbekendt, at man aldrig kunde have i Sinde at sætte vore Skibe paa Spil for at opnaa det, som man vilde ved Eckernförde; Man ønskede her kun en Alarmering i hvis Natur det ligger, at de Kræfter der anvendes til at alarmere ikke skulde ^{udsætte} for Tilintbetgørelse, og man forlangte tydeligt og bestemt at Foretagendet kun skulde være en Alarmering. Som Grunde til Ulykken ved Eckernförde ere dels et uforudseligt Sammenstød af Uheld, dels vor Marines ogsaa af mange andre delte Tro paa, at et Linieskibs magtige Batterier af 90 svære Kanoner med Lethed vilde tilintetgøre Lædbatterier, besatte med nogle faa Kanoner. Det vilde være let at oplyse, at Marineministeren ikke har antaget Opgaver af uendelig vanskelig Art for udførlige.

Der kan ikke findes noget kraftigere Bevis for at Overkommandoen er uskyldig i Ulykken ved Eckernförde, end at Eskadrechefen staar urørt paa sin Post, thi han har som sagt handlet i fuld Enighed med Overkommandoen, og det er ham og ikke denne, der skulde forudse de Ulykker, der muligvis kunde følge af et maritimt Foretagende, ligesom det er ham, der ^{udsætte} skulde Dispositionen til Foretagendets Udførelse. Det vilde være langt fra mig herved at ville kaste nogen Skyld paa Eskadrechefen, men jeg anfører det kun for at vise at ^{en} Grund til Rappelleringen af Armeens Overkommando ~~ikke kan være den af Krigsministeren angivne~~, thi det er klart, at det er en Absurditet at rappellere Armeens Overkommando paa Grund af Ulykken og at lade Eskadrechefen blive staaende."

Hvad Overkrigsforhøret og Krægsretten angaar, saa var blevet indkaldt som Følge af Chefsinstruksen, der sagde, at naar en Chef havde mistet sit Skib, skulde han begære sin Sag indanket for en Krigsret.

I Forhør- og Krigsretten var kun Marinens ^{aldre} yngre Kommandører og Kaptajner repræsenteret, foruden Overauditøren og Søkrigsprokurøren; det var en utilgivelig Fejl, at der ikke blev afhørt en eneste Landofficer, og at der ikke blev indhentet noget Udsagn fra Krigsministeriet udover General Hansens Afskedsbrev til Krogh og Læssøe.

Krogh og Læssøe blev straks frataget deres Kommando dette Aar men Krogh blev igen det følgende Aar Overgeneral og Læssøe fik snart igen Kommando over en Brigade; *de havde forlangt deres Sag for en Krigsret, men Krigsministeren forblev Ved talt.*

Garde, der fortsatte som Eskadrechef under Krigen dette Aar paa allerbedste Maade, blev Aaret efter sammen med Paaludan straffet og de blev begge tilmed straffet urimeligt haardt, og begge umiddelbart efter Straffens Udsoning afskediget.

Det ramte selvfølgelig Kommandør Garde haardt, men af Hensyn til Marinens Prestige vilde han ikke tage Sagen op igen, og derved faa sit Navn paany draget frem i det offentlige, han havde jo nu to Sønner, der gjorde Tjeneste som Kadetter, og hvis Fremtid han ikke derved ønskede at stille i et uheldigt Lys. *Paaluden blev samme Omsteds.*

Som eventuel Forklaring paa den haarde Dom kan kun anføres, at den offentlige Mening krævede et Offer for den Tort Marinen og derved Landet havde lidt og dernæst at samtlige Søofficerer, der ^{dømte} dømte fra den Overbevisning, at naar Kongen havde stadfæstet Krogh og Læssøes Rappelering, saa kunde de ikke frikende Kommandør Garde, ^{hvi derved maatte de Overgeneralen og hans Stabschef frikendes} det vilde være det samme som at omstøde Kongens Afgørelse, og det kunde man ikke i 1850.

Tiden tillader ikke at gaa nærmere ind paa de følgende Begivenheder ved Marinens Samarbejde med ~~København~~ Armeen, men jeg skal lige nævne, at Marinen bidrog sit til den endelige Sejr ved Fredericia, hvor Hæren indskrev sit Navn i Danmarkshistorien med den aller største Ære.

De maritime Resultater i Treaarskrigen var ikke særlig straalende, dog viste Co-operationen og der igennem Samarbejdet mellem den nye Overkommando, at Forholdet mellem kommanderende General og Eskadrechef var det aller bedste og Opgaven blev løst paa den smukkeste Maade og med de bedste Resultater, hvilket skyldtes Kommandør Gardes personlige Indsats og tjente Marinen og Landet til megen Ære.

At trække Linierne op til vore Dage, og vise at et Samarbejde ogsaa i Dag kan være ønskeligt for Forsvaret i Almindelighed, det skal jeg ikke komme nærmere ind paa, men der er saa mange Lighedspunkter mellem den Gang og nu jeg lige vil berøre.

Flaaden var den Gang før Krigen lige genopbygget materielt efter Engelskmændenes Ran i 1807; knappe Bevillinger havde imid-

lertid bevirket at Togterne og dermed Øvelser var yderst sjældne, saa at kun et Faatal af de yngre Officerer, fik Udkommando; derfor herskede der dyb Misstemning iblandt disse, i Modsætning til de ældre Officerer der endnu kunde leve paa Bedrifterne fra Kanonbaadskrigen. Desuden fandtes kun faa Underofficerer, og da Kri- gen saa kom, viste det sig med al Tydelighed, at man ikke kunde stille et veluddannet Personal paa Benene til Varetagelse af Krigs- mæssige Operationer, hvad bl.a. Eckernförde lærte, desuden her- skede der indenfor Officerspersonellet ^{ikke} det rette Tillidsforhold ^{mellem de ledende og de subalterne} saavel indenfor Marinen som Armeen, og Vrøvl og Splid var daglige Foreteelser, men af alt, hvad jeg nu har fortalt om, bør man lære, at en fast Ledelse, der har alles Tillid, og hvor personlige For- hold ikke dominerer, er den første Betingelse, ^{for} at Forsvaret kan virke til Gavn for vort Land, i Forbindelse med ^{Villie} alle til Raadighed staaende Midler ^{ville} at hævde Danmarks Selvstændighed. ^{dette} I ~~den~~ Samarbejde i Forstaaelsens Aand ^{og uden at det hvad han det mytke} maa vi alle være med, uden denne Villie intet Danmark.

Øg skyldtes blandt
de stærke Arbejdsfor-
hold og Dygtighederne
imellem Nationalitets-
rationalisme og Enighed.

U

Torshavn, ^{Casidra} Madell magab 2 Aug 1861 1794

1798 Sanna of Tranin (near Arker of Luft)
A mother Cherby of Luft

1796 Nelson St. Peter of Arnera +

1803 Hord par Janarca Yanoni Luft

1811 Saregama Delby

1812 Arhaya Luft +